

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Právo na svobodnou volbu lékaře

Dle ustanovení čl. 31 Listiny základních práv a svobod (usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod) má každý právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.

Dle ustanovení čl. 31 Listiny základních práv a svobod (usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod) má každý právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.

Zákony, které provádí výše uvedené ustanovení jsou zejména zákon č. [20/1966](#) Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. [48/1997](#) Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

V těchto předpisech je poté zakotveno také právo na svobodnou volbu lékaře, jako jeden ze základních principů, na němž je současný vztah lékaře a pacienta postaven.

Tyto předpisy umožňují každému, až na níže uvedené výjimky a za stanovených podmínek, využít mimo jiné právo na volbu lékaře či jiného odborného pracovníka ve zdravotnictví (klinického psychologa) a právo na výběr zdravotnického zařízení.

Jak bylo řečeno výše, právo na svobodnou volbu je omezeno. Dle § 9 ZPL se právo na svobodnou volbu lékaře nevztahuje na osoby ve výkonu trestu (myslí se výkon trestu odnětí svobody), netýká se závodní preventivní péče (neboť tu zajišťuje zaměstnavatel) a taktéž vojáků v činné službě a žáků vojenských škol (kteří jsou ošetřováni v příslušných vojenských zdravotnických zařízeních).

Zvláštním druhem omezení je situace, kdy je zdravotnické zařízení příslušným orgánem ochrany veřejného zdraví stanoveno k provedení epidemiologických opatření ve smyslu ustanovení zákona o ochraně veřejného zdraví (z.č. [258/2000](#) Sb.). V tomto případě jsou fyzické osoby povinny podrobit se uloženým opatřením v takto stanoveném zdravotnickém zařízení.

Nicméně ani fyzická osoba, na níž se právo volby lékaře vztahuje, není ve výkonu tohoto práva naprosto neomezená. Zákonodárce reagoval na nedostatky právní úpravy začátku devadesátých let, která naprosto uvolnila rigidní stanovení příslušnosti ke svému obvodnímu lékaři a zavedla téměř neomezenou volbu lékaře, která ovšem vedle pozitiv pro pacienty (výběr lékaře, k němuž má pacient důvěru, tlak na zvyšování kvality poskytované péče za účelem zachování klientely) sebou přinesla i negativa ve formě duplicitních výkonů, duplicitního čerpání léků, nedostatků při předávání zdravotnické dokumentace či informací o zdravotním stavu při změně lékaře atd.

Současné omezení spočívá v tom, že pacient má právo změnit svého lékaře pouze jednou za čtvrt roku. Další spíše praktická omezení spočívají v tom, že pokud chce pacient poskytnout bezplatnou péči, musí se registrovat u lékaře, který má uzavřenou smlouvu s pojišťovnou, jíž je pacient pojištěncem. Samozřejmě další teoretickou možností, pokud pacient stojí o péči toho kterého lékaře je možnost změnit zdravotní pojišťovnu (v této souvislosti jistě stojí za zmínku, že běžnou součástí smluv mezi zdravotnickými zařízeními a zdravotními pojišťovnami je ustanovení, které brání lékařům podmiňovat poskytnutí bezplatné péče změnou zdravotní pojišťovny).

Další spíše faktickou překážkou volby lékaře je omezení lékaře v jeho odbornosti pokud nemluvíme o praktickém lékaři pro dospělé či pro děti a dorost.

Nelze také nezmínit omezení spočívající v přílišné vzdálenosti místa výkonu činnosti lékaře a místa trvalého nebo přechodného pobytu pacienta. Tato skutečnost je dokonce možným důvodem pro odmítnutí poskytování péče lékařem dle § 11 odst. 1 písm. b) ZVP, neboť hovoříme-li o lékaři praktickém („obvodním“), předpokládá se možnost domácích návštěv pacienta, která u přílišné

vzdálenosti prakticky ztrácí smysl.

Takto koncipované právo na volbu lékaře vnáší do vztahu pacienta a lékaře kontraktační povahu, kde lékař je zde s nabídkou určitých služeb, a pacient se rozhoduje, zda je za daných podmínek přijme. Samozřejmě, že vzhledem ke specifikům tohoto vztahu nelze do něj vnést úplně povahu smluvní a proto je tento vztah determinován mnohými omezeními. O omezeních směrem k volbě lékaře jsme hovořili výše.

Další omezení spočívají v povinnosti lékaře poskytnout péči i osobám, které u něj nejsou registrovány, tedy osobám, které si jej jako lékaře ošetřujícího nezvolily. Povinnost poskytnout zdravotní péči musí lékař splnit v akutních případech, kdy hrozí bezprostředně újma na zdraví či životě pacienta. Takto provedené úkony poté pojišťovna pacienta lékaři proplatí i pokud není smluvním lékařem.

Druhým případem, kdy lékař musí přijmout pacienta do péče je situace, kdy se jedná o pacienta ze spádového území (viz.: § 39 odst. 2) ZPL a vyhláška MZ 242/1991 Sb.). V takovém případě nelze péči odmítnout ani s poukazem na přílišné pracovní vytížení lékaře.

Tímto jsme se dostali k otázce, zdali lékař, jako druhá strana právního vztahu smí odmítnout péči o pacienta.

Jednou z možností je poukaz na přílišné pracovní vytížení a neschopnost přijmout dalšího pacienta bez toho, aniž by utrpěla kvalita péče o již registrované pacienty.

Další a vlastně poslední možností je poukaz na přílišnou vzdálenost, jak o tom bylo pojednáno výše. Z tohoto krátkého výčtu je zřejmé, že lékař je ve „volbě pacienta“ podstatně omezen.

Z řad lékařů často zaznívá oprávněná námitka, jak poskytovat péči pacientovi, který nedodrží stanovený léčebný režim, lékaře neuznává, je vůči němu neslušný, někdy i agresivní, nicméně se přeregistrovat jinam nechce. V takovém případě nelze lékaři doporučit žádný zaručený nástroj. Možností je snad vhodně působit na pacienta a přesvědčit jej, aby se sám rozhodl změnit lékaře, neboť z výše uvedeného vyplývá, že teoreticky je při uzavírání právního vztahu mezi pacientem a lékařem převaha na straně pacienta.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepravomocné povolení stavby a změna územního plánu](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)
- [Limity dohledu nad výkonem znalecké činnosti](#)
- [Stavebníci získávají od roku 2026 silnější pozici v soudních sporech o povolení stavby](#)
- [Novela zákona o spotřebitelském úvěru: zásadní regulatorní přelom, který změní finanční trh i praxi poskytovatelů spotřebitelských úvěrů](#)
- [Regulace cen taxislužby v roce 2026: co se mění a jaké mají obce možnosti?](#)
- [Jaké klíčové změny přináší návrh novely stavebního zákona?](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)
- [Novela zákona o pyrotechnice: likvidace profesionálů namísto zmírnění negativních vlivů](#)
- [Nový zákon o zbraních - hlavní a vedlejší držitelé a změny v posuzování zdravotní způsobilosti](#)